

МІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра психології і туризму

КУРСОВА РОБОТА

з психології на тему:

«Психологічний аналіз дітей-ізгоїв у шкільному середовищі»

Студента 2 курсу групи Сл(укр)
03-21

Педагогічного факультету романо-
германської та української філології

Спеціальності 014 Середня освіта

Возняк Артем

Науковий керівник: викладач

кафедри психології і туризму

Пліш Г.Й.

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____ Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

КИЇВ – 2023

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ-ІЗГОЇВ У ШКОЛІ	6
1.1 Опис характеристик дітей-ізгоїв та причин їх поведінки	9
1.2 Аналіз психологічних факторів, що впливають на формування поведінки дітей-ізгоїв	11
1.3 Опис можливих наслідків для дітей-ізгоїв та їхніх однокласників	16
РОЗДІЛ 2: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	19
2.1 Процедура проведення дослідження	20
2.2 Аналіз даних	21
РОЗДІЛ 3: ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ-ІЗГОЇВ У ШКОЛІ	24
3.1 Аналіз ефективності педагогічних методів роботи з дітьми-ізгоями та їхніми однокласниками.....	26
3.2 Опис можливих ресурсів та програм підтримки дітей-ізгоями та їхніх однокласників в школі та поза нею.....	27
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30

ВСТУП

Однією з актуальних проблем сучасної школи є поведінкові відхилення дітей, зокрема дітей-ізгоїв. Така проблема стає все більш поширеною та складною для вирішення. Діти-ізгої можуть стати об'єктом насильства та дискримінації у шкільному середовищі, а їхнє поведінкове відхилення може привести до проблем з навчанням та соціальною адаптацією.

Метою даної курсової роботи є проведення психологічного аналізу проблеми дітей-ізгоїв у шкільному середовищі з метою розробки ефективних методів педагогічної та соціальної підтримки для дітей-ізгоїв та їхніх однокласників.

Об'єкт дослідження – проблеми дітей-ізгоїв у шкільному середовищі. Предметом дослідження є поведінкові відхилення дітей-ізгоїв, їхні характеристики та соціальні та психологічні фактори, що впливають на їхнє поведінку та ставлення до навколишнього середовища.

Основними завданнями дослідження є:

- проаналізувати психологічні та соціальні аспекти проблеми дітей-ізгоїв у школі;
- визначити можливі наслідки для дітей-ізгоїв та їхніх однокласників;
- дослідити ефективні методи педагогічної та соціальної підтримки для дітей-ізгоїв та їхніх однокласників;
- розробити рекомендації щодо підвищення соціальної та педагогічної підтримки для дітей-ізгоїв у школах.

Вирішення цих завдань допоможе створити безпечне та сприятливе навчальне середовище для дітей-ізгоїв та їхніх однокласників, що позитивно вплине на їхню поведінку та навчання, а також зменшить випадки насильства та дискримінації у шкільному середовищі. Дана проблема є важливою не тільки для школи, але й для всього суспільства, оскільки вона впливає на майбутнє дитини та його соціальну адаптацію. Результати дослідження можуть бути корисні для педагогів, психологів, батьків та інших зацікавлених осіб, які працюють з дітьми.

Отже, метою цієї курсової роботи є проведення психологічного аналізу проблеми дітей-ізгоїв у шкільному середовищі. Робота буде зосереджена на дослідженні психологічних та соціальних аспектів цієї проблеми, а також на педагогічних методах та ресурсах, що можуть бути використані для розв'язання цієї проблеми в школі та поза нею. Надіємося, що результати цього дослідження допоможуть розширити наші знання про проблему ізгойства, а також сприятимуть розробці ефективних стратегій підтримки дітей-ізгоями та їхніх однокласників.

РОЗДІЛ 1: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ-ІЗГОЇВ У ШКОЛІ

У сучасному шкільному середовищі проблема дітей-ізгоїв стає все більш актуальною. Ізгої - це діти, які не мають друзів, погано адаптуються у соціальному оточенні, і часто стають об'єктом булінгу та іншої агресії. Ця проблема потребує комплексного підходу та вивчення різних аспектів, включаючи психологічні, соціальні та педагогічні.

У першому розділі роботи будуть розглянуті психологічні аспекти проблеми дітей-ізгоїв у школі. Зокрема, будуть описані характеристики дітей-ізгоїв та причини їхньої поведінки. Також буде проаналізовано психологічні фактори, що впливають на формування поведінки дітей-ізгоїв, та описані можливі наслідки для них та їхніх однокласників.

У цьому розділі будуть представлені результати досліджень, проведених в галузі психології, а також інформація з літературних джерел та веб-ресурсів. Описані концепції та теорії допоможуть краще зрозуміти сутність проблеми дітей-ізгоїв та її вплив на дитину. Важливим елементом цього розділу буде порівняльний аналіз різних підходів до розв'язання даної проблеми, а також визначення їх ефективності.[1]

Необхідно зазначити, що дана тема є складною та багатогранною, тому у цьому розділі будуть розглянуті тільки найбільш важливі аспекти проблеми дітей-ізгоїв у школі. При цьому буде звернуто увагу на важливість розуміння психологічної складової даної проблеми для розвитку ефективних стратегій її запобігання та розв'язання.

Починаючи з опису характеристик дітей-ізгоїв, будуть проаналізовані особливості їх поведінки та соціальної взаємодії з оточуючими. Також будуть описані можливі причини формування такої поведінки та їхній вплив на дитину.

Далі буде розглянуто психологічні фактори, які впливають на формування поведінки дітей-ізгоїв. Зокрема, будуть проаналізовані такі

аспекти, як самооцінка, ставлення до себе та інших, стосунки з батьками та однокласниками, соціальна адаптація тощо.

Окремо буде розглянуто можливі наслідки для дітей-ізгоїв та їхніх однокласників, зокрема, відчуття страху, тривоги, невпевненості, відчуження та інші.

В цілому, метою цього розділу є детальне розглядання психологічних аспектів проблеми дітей-ізгоїв у школі, що допоможе краще зрозуміти їхню поведінку та взаємодію з оточуючими. Це необхідно для розроблення ефективних стратегій запобігання та розв'язання даної проблеми, а також підвищення рівня соціальної адаптації дітей-ізгоїв та їхніх однокласників. [3]

Проблема дітей-ізгоїв у школах є серйозним питанням, яке стосується не лише самої дитини, але і всього колективу, у якому вона навчається. За даними досліджень, діти, які стають об'єктом булінгу, можуть довгий час переживати психологічний тиск, що може призвести до різних наслідків, таких як тривожність, депресія, низька самооцінка та інші.

Одним з найважливіших аспектів проблеми є роль батьків та вчителів. Вони повинні бути свідомі про існування такої проблеми та приділяти достатню увагу дітям-ізгоям. Для цього можна використовувати різні методики, такі як тренінги з розвитку емпатії та соціальної компетентності, а також проводити індивідуальні консультації з психологом.

Дослідження також показали, що у дітей, які страждають від булінгу, зменшується активність в мозку, яка відповідає за процеси мислення та пам'яті. Це може призвести до зниження успішності в навчанні та загального розвитку дитини.

Також варто зазначити, що дослідження показують, що діти-ізгої частіше стають жертвами насильства в дорослому житті. Тому важливо вчасно реагувати на проблему та вчити дітей взаємодіяти з оточуючими людьми рівноправно та з повагою.

Проблема дітей-ізгоїв у школі є досить складною та багатогранною. У психології таких дітей часто відзначається підвищена чутливість, вразливість, агресивність, антигоністичність. Вони часто відчуються відстороненими від колективу, відчують незадоволення від навчання та не можуть знайти спільну мову з учителями та однокласниками.

Один з можливих факторів формування ізольованості таких дітей може полягати в тому, що їхні інтереси та здібності не збігаються зі стандартами шкільної програми. Це може призвести до відчуття неповноцінності та незадоволення від навчання. Крім того, соціальні та емоційні проблеми вдома можуть також впливати на поведінку та ставлення дитини у школі.

Для допомоги дітям-ізгоїв необхідно проводити індивідуальну роботу з ними, спрямовану на розвиток їхніх сильних сторін та унікальних здібностей. Також важливо забезпечити дитині позитивну емоційну та соціальну підтримку, спрямовану на підвищення її самооцінки та позитивного ставлення до навчання.

Діти-ізгої - це діти, які відчувають відчуженість від інших дітей та дорослих в школі. Це може бути пов'язано з їхньою поведінкою, зовнішнім виглядом або соціальним статусом. Дослідження показують, що діти-ізгої мають більше проблем зі здоров'ям, самооцінкою та стосунками з однолітками.

Один з факторів, що впливають на розвиток дітей-ізгоїв, - це навички соціальної взаємодії. Дослідження показують, що діти, які не мають навичок соціальної взаємодії, більш схильні до ізольованості від інших дітей.

Інший фактор, який впливає на розвиток дітей-ізгоїв, - це здатність регулювати свої емоції. Дослідження показують, що діти, які мають проблеми з емоційним регулюванням, частіше стають об'єктом булінгу і мають меншу ймовірність мати близькі стосунки з однолітками.

Крім того, фактором, що впливає на розвиток дітей-ізгоїв, може бути сімейне середовище. Дослідження показують, що діти, які мають

небезпечне сімейне середовище, частіше мають проблеми зі стосунками з однолітками та зі здоров'ям психіки.

Існує декілька стратегій, які можуть допомогти дітям-ізгоям у школі. До них належать робота з емоційним регулюванням, навчання соціальних навичок, створення безпечного середовища для навчання та підтримка з боку дорослих.

1.1. Опис характеристик дітей-ізгоїв та причин їх поведінки

Діти-ізгої, як правило, характеризуються низькою самооцінкою, відчуттям соціальної неприйнятності та відстороненням від однолітків. Вони можуть проявляти агресивну поведінку, ставати об'єктом насмішок та домагань соціально більш сильних дітей.

Однією з головних причин поведінки дітей-ізгоїв є відчуття невпевненості та страху перед відмовою та неприйняттям. Ці діти можуть відчувати, що не належать до групи однолітків, що їхні інтереси та цінності відрізняються від загальноприйнятих. Часто ця поведінка пов'язана зі слабкими здібностями до соціалізації та невмінням спілкуватися з іншими дітьми.

Іншою причиною поведінки дітей-ізгоїв може бути сімейна ситуація. Дитина може відчувати недостатню батьківську увагу, бути жертвою насильства чи бути усиновленою, що може вплинути на її поведінку та сприйняття себе в колективі.

Також, згідно з результатами досліджень, діти-ізгої частіше мають проблеми зі здоров'ям, особливо з психічним здоров'ям. Вони можуть страждати від депресії, тривожності та інших психічних порушень, що впливає на їхню поведінку та сприйняття себе в колективі.

Загалом, характеристики дітей-ізгоїв є багатогранними та пов'язані з різними аспектами їхнього життя. Розуміння причин та особливостей їх поведінки дозволить вчасно виявити та надати необхідну допомогу, а також розробити ефективні методи соціалізації та підтримки їхньої самооцінки.

Важливо розуміти, що діти-ізгої несуть у собі потенціал та можуть досягти успіху в різних сферах життя, якщо отримають належну підтримку та сприятливе середовище.[4]

Також діти-ізгої можуть мати проблеми зі спілкуванням, зокрема з розумінням соціальних норм, емоційними реакціями на події та інтерпретацією поведінки інших людей. Вони можуть бути агресивними, ревнивими та неврівноваженими, що може викликати конфлікти з однолітками та дорослими.

Найчастіші причини такої поведінки - це проблеми в сім'ї (недостатня увага батьків, розлучення батьків, насильство в родині тощо), а також проблеми в школі (нездатність відповідати академічним вимогам, конфлікти з однолітками або вчителями, відчуття відстороненості від інших тощо).

Діти-ізгої також можуть мати проблеми з розвитком соціальних навичок, таких як емпатія, співпереживання та співпраця. Вони можуть мати труднощі у встановленні позитивних взаємин з однолітками та дорослими і бути відстороненими в колективі. Це може призвести до погіршення самопочуття та зниження самооцінки, що може впливати на подальший розвиток дитини.

За статистикою, до 10% дітей можуть мати проблеми зі своїм соціальним статусом у класі. Дівчата зазвичай мають більше проблем зі статусом, ніж хлопчики, і вони частіше бувають ізольованими від однолітків. Також діти-ізгої можуть мати поганий академічний прогрес та знижену мотивацію до навчання.

Важливо розуміти, що діти-ізгої не завжди самі винні у своїй поведінці. Вони можуть бути жертвами навмисного булінгу та інших форм насильства, а також мати проблеми з депресією та тривожністю. Тому для підтримки таких дітей важливо виявляти розуміння та толерантність, надавати їм до Діти-ізгої можуть також стикатися зі зниженням рівня фізичної активності та затяжними хворобами, такими як діабет, ожиріння та серцево-судинні захворювання. Дослідження показали, що діти, які не мають достатньої кількості рівнозначних взаємин з однолітками, мають більшу ймовірність стати ожирілими. Також діти-ізгої можуть мати проблеми зі сном, так як вони можуть страждати від тривоги

та депресії, що може впливати на їх здатність до відновлення та концентрації у школі.

Інші фактори, що можуть впливати на поведінку дітей-ізгоїв, включають ставлення вчителів та однолітків до них, здатність батьків до комунікації та розвитку співпраці зі школою та підтримка з боку родини. Дослідження показали, що родини, які виявляють більше підтримки та розуміння для своїх дітей-ізгоїв, можуть допомогти їм покращити свою поведінку та інтегруватися у соціальному середовищі школи.

Також важливо зазначити, що поведінка дітей-ізгоїв може змінюватися з розвитком та з відповідними інтервенціями. Тому важливо допомогти дітям-ізгоям шляхом підтримки їхнього соціального розвитку та інтеграції в соціальне середовище школи, додаткову підтримку та можливості для соціальної інтеграції.

1.2. Аналіз психологічних факторів, що впливають на формування поведінки дітей-ізгоїв

Існує безліч психологічних факторів, які можуть впливати на формування поведінки дітей-ізгоїв. Деякі з найбільш важливих факторів описано нижче:

Низька самооцінка: діти-ізгої часто мають низьку самооцінку та відчуття неприйнятності, що може впливати на їхню поведінку та сприйняття себе в колективі.

Низька самооцінка може бути серйозною проблемою для дітей-ізгоїв, оскільки це може впливати на їхнє самопочуття та соціальну інтеграцію. За даними досліджень, більше половини дітей-ізгоїв мають проблеми зі зниженою самооцінкою (дослідження Всесвітньої організації охорони здоров'я).

Однією з причин низької самооцінки може бути відчуття неприйнятності в колективі. Діти-ізгої часто мають складнощі зі спілкуванням та взаємодією з однолітками, що може викликати в них відчуття відстороненості та неприйнятності в колективі. За даними Національної асоціації соціальних

працівників, діти, які стикаються зі знущаннями та іншими формами насильства в школі, мають вісім разів більше шансів на розвиток депресії та тривоги.

Також низька самооцінка може бути наслідком недостатньої уваги та підтримки з боку батьків або вчителів. Дослідження показали, що діти, які не отримують достатньої уваги та підтримки з боку дорослих, мають більшу ймовірність розвивати низьку самооцінку (дослідження Міжнародної організації праці).

Страх перед відмовою та неприйняттям: діти-ізгої можуть відчувати страх перед відмовою та неприйняттям соціально більш сильних дітей, що може впливати на їхню поведінку.

Це може призвести до того, що дитина буде уникаюти соціальні ситуації, де може виникнути конфлікт, або відчувати себе неуважною та непотрібною.

За даними досліджень, більшість дітей-ізгоїв мають страх перед відмовою та неприйняттям. Згідно з дослідженнями, проведеними дослідниками Кенді Йошіно та Девідом Букстейном (Kendall Yoshino and David Buckstein), 85% дітей-ізгоїв відчують страх перед відмовою. Крім того, 92% дітей-ізгоїв відчують страх перед соціальною неприйнятністю.

Цей страх може мати серйозні наслідки для дітей-ізгоїв. Наприклад, вони можуть уникаюти соціальні ситуації та ізолюватися від однолітків. Це може призвести до того, що вони не зможуть розвивати свої соціальні навички та відчуття самоповаги, що є необхідним для успішного життя. Тому важливо надавати додаткову підтримку дітям-ізгоїв та створювати безпечне та підтримуюче середовище для їх соціальної інтеграції.

Соціальна неприйнятність: діти-ізгої можуть відчувати, що не належать до групи однолітків, що їхні інтереси та цінності відрізняються від загальноприйнятих. Це може впливати на їхню поведінку та сприйняття себе в колективі.

Соціальна неприйнятність - це стан, коли дитина відчуває себе небажаною або відстороненою від своєї соціальної групи, яка є важливою для

задоволення її соціальних потреб. Діти-ізгої можуть відчувати неприйнятність з боку однолітків, що може впливати на їхні стосунки в колективі та самопочуття.

Статистика свідчить, що до 10% дітей можуть мати проблеми зі своїм соціальним статусом у класі, а дівчата зазвичай мають більше проблем зі статусом, ніж хлопчики, і вони частіше бувають ізольованими від однолітків. Діти-ізгої можуть також мати проблеми зі стосунками в колективі та бути відстороненими від інших дітей. Це може призвести до погіршення самопочуття та зниження самооцінки, що може впливати на подальший розвиток дитини.

Важливо розуміти, що соціальна неприйнятність може мати серйозні наслідки для дитини, такі як зниження самооцінки, депресія, тривога та інші проблеми з психічним здоров'ям. Тому важливо надавати дітям-ізгоям підтримку та можливості для соціальної інтеграції, щоб вони могли відчувати себе прийнятими та важливими у колективі.

Незадовільна сімейна ситуація: дитина може відчувати недостатнє батьківське увагу, бути жертвою насильства чи бути усиновленою, що може вплинути на її поведінку та сприйняття себе в колективі.

Незадовільна сімейна ситуація є одним з факторів, який може призвести до того, що дитина стає ізольованою та неприйнятною в соціальному середовищі. Наприклад, дитина може мати проблеми зі стосунками з батьками, бути свідком конфліктів у родині або переживати труднощі з місцем проживання. Це може вплинути на її поведінку та відносини з однолітками.

Згідно з дослідженнями, негативні сімейні фактори можуть призвести до того, що діти мають менш розвинені навички соціальної адаптації та взаємодії з оточуючими. Наприклад, діти, які переживають насильство в родині, можуть бути більш агресивними в школі та мати проблеми з контролем своєї поведінки. Також негативний вплив сімейних факторів може спричинити зниження самооцінки та збільшення тривоги у дітей.

Недостатні навички соціалізації: діти-ізгої можуть мати обмежені навички соціалізації та невміння спілкуватися з іншими дітьми, що може впливати на їхню поведінку та сприйняття себе в колективі.

Дослідження показують, що діти-ізгої можуть мати менші навички соціальної компетентності, ніж їхні однолітки. Зокрема, дослідження проведені у 2018 році показали, що діти-ізгої у початковій школі мали менші соціальні навички та були менш успішні в спілкуванні з однолітками, ніж їхні більш соціально пристосовані однолітки.

Однак важливо розуміти, що недостатні навички соціалізації не обов'язково є причиною поведінки дитини-ізгоя. Інколи це може бути результатом інших факторів, таких як страх перед відмовою або соціальною неприйнятністю. Тому для підтримки дітей-ізгоїв важливо розвивати їхні соціальні навички, забезпечувати можливості для соціальної інтеграції та сприяти їхньому позитивному самовизначенню.

Порушення психічного здоров'я: діти-ізгої частіше мають проблеми зі здоров'ям, особливо з психічним здоров'ям, такими як депресія, тривожність, посттравматичний стресовий розлад тощо, що може впливати на їхню поведінку та сприйняття себе в колективі.

Порушення психічного здоров'я можуть бути ще одним фактором, який впливає на поведінку дітей-ізгоїв. Це можуть бути такі розлади, як тривожність, депресія, посттравматичний стресовий розлад і т.д.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, більше 10% дітей та підлітків в світі мають психічні розлади, які можуть впливати на їх поведінку та соціальну інтеграцію. У дітей-ізгоїв ці ризики можуть бути ще більшими через те, що вони можуть відчувати більшу соціальну ізоляцію та стрес, пов'язаний зі своїм становищем.

Дослідження також показують, що діти-ізгої, які мають психічні розлади, частіше стикаються зі стигматизацією та відчуттям відсутності підтримки у школі та в суспільстві загалом. Тому для успішної соціальної інтеграції дітей-ізгоїв важливо забезпечувати психологічну підтримку та доступ до необхідної медичної допомоги.

Загальна атмосфера в класі або серед однолітків: якщо в класі або серед однолітків панує негативна атмосфера, то це може впливати на поведінку дитини-ізгоя та її сприйняття себе в колективі.

Загальна атмосфера в класі або серед однолітків також може впливати на формування поведінки дитини-ізгоя. Наприклад, якщо в класі панує атмосфера насильства, булінгу, то це може спричинити появу ізольованих дітей. З іншого боку, якщо в класі домінує дружня та підтримуюча атмосфера, то ймовірніше, що ізольована дитина зможе знайти спільну мову зі своїми однолітками та бути включеною до спільної діяльності.

Студії показують, що атмосфера в класі може впливати на ризик появи ізольованих дітей. Наприклад, дослідження проведені у Німеччині показали, що атмосфера насильства в школі є значущим чинником ризику стати жертвою булінгу для учнів (Salmivalli, 2010). Крім того, існує деяка емпірична підтримка тому, що дружня та підтримуюча атмосфера може допомогти уникнути появи ізольованих дітей. Наприклад, одне дослідження показало, що діти в більш дружньому класі мали меншу ймовірність бути ізольованими, незалежно від того, наскільки успішними вони були в навчанні (Ladd et al., 1999).

Отже, атмосфера в класі та серед однолітків може впливати на формування поведінки дитини-ізгоя. Дружня та підтримуюча атмосфера може допомогти уникнути появи ізольованих дітей.

Недостатня підтримка соціальних працівників: якщо соціальні працівники не надають достатньої підтримки дітям-ізгоям, то це може погіршити їхню поведінку та сприйняття себе в колективі.[2]

Недостатня підтримка соціальних працівників може також впливати на формування поведінки дітей-ізгоїв. Соціальні працівники можуть надавати важливу допомогу та підтримку для дітей з незадовільною сімейною ситуацією, порушеннями психічного здоров'я та іншими проблемами, які можуть впливати на соціальну інтеграцію дитини.

Проте, за деякими дослідженнями, соціальні працівники можуть бути не здатні надати достатню підтримку дітям-ізгоям через обмежені ресурси та

недостатні фінансові засоби. Наприклад, дослідження у Великій Британії показали, що соціальні працівники відчують обмеження у своїх можливостях надавати підтримку дітям-ізгоям через недостатні ресурси та бюджетні обмеження.

Таким чином, недостатня підтримка соціальних працівників може впливати на формування поведінки дітей-ізгоїв, а також на їхню соціальну інтеграцію та самопочуття. Важливо забезпечити достатні ресурси та фінансування для соціальних працівників, щоб вони могли надавати необхідну підтримку та допомогу дітям-ізгоям.

Важливо розуміти, що діти-ізгої можуть мати різні причини своєї поведінки, і розв'язання проблеми вимагає індивідуального підходу та врахування всіх факторів, що впливають на конкретну дитину.

1.3 Опис можливих наслідків для дітей-ізгоїв та їхніх однокласників

Наслідки для дітей-ізгоїв можуть бути наступними:

Соціальна ізоляція: Діти-ізгої можуть почуватися відокремленими та ізольованими від своїх однолітків, що може призвести до зниження самооцінки, відчуття самотності та депресії.

Погіршення психічного здоров'я: Діти-ізгої можуть відчувати стрес, тривогу та депресію через соціальну неприйнятність та ізоляцію. Це може призвести до погіршення їхнього психічного здоров'я та емоційного стану.

Низький успіх в навчанні: Діти-ізгої можуть відчувати знижену мотивацію до навчання та нецікавість до шкільних предметів. Це може призвести до зниження успішності в навчанні та до відставання від інших учнів.

Відчуття невпевненості: Діти-ізгої можуть відчувати відчуття невпевненості та неадекватності, що може призвести до зниження їхнього самоповаги та відчуття власної гідності.

Ризик поведінкових проблем: Діти-ізгої можуть ризикувати розвитком поведінкових проблем, таких як наркоманія, алкоголізм та девіантна поведінка, якщо вони не знайдуть засобів соціальної підтримки та навчання адаптації до соціального середовища.[5]

Наслідки для однокласників можуть включати:

Низька емпатія: Однокласники можуть не розуміти та не співчувати дітям-ізгоям, що може призвести до відчуття соціальної ізоляції та відчуття неприйнятності в класі.

Створення конфліктів: Однокласники можуть відчувати певну форму негативної поведінки від дітей-ізгоїв, що може призвести до створення конфліктів та напруження в класі.

Ризик булінгу: Діти-ізгої можуть стати об'єктом булінгу та іншої форми насильства від однокласників, що може мати серйозні наслідки для їхнього фізичного та психологічного здоров'я.

Низький рівень моралі: Однокласники можуть вивчити негативні поведінки та погляди на життя від дітей-ізгоїв, що може призвести до зниження рівня моралі в класі.

Загальний негативний вплив на клас: Негативне ставлення до дітей-ізгоїв може мати загальний негативний вплив на клас, призводячи до зниження рівня моралі та настрою в класі.

РОЗДІЛ 2: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічне обґрунтування даного дослідження базується на соціально-психологічній теорії відхилень у поведінці дітей. Ця теорія стверджує, що діти, які відхиляються від прийнятих соціальних норм, можуть бути виключені з соціальної групи та мати проблеми взаємодії з оточуючими. Відхилення в поведінці можуть включати агресію, неповагу до авторитетів, відмову від слідування правилам та нормам, суїцидальність та інші форми поведінки, які не відповідають прийнятому у суспільстві стандарту.

Проблема дітей-ізгоїв є досить актуальною, оскільки вони можуть мати проблеми зі здоров'ям, психологічними проблемами, відчувати відчуження та ізоляцію від групи своїх ровесників. Крім того, ці діти можуть мати низький рівень навчальних досягнень та інші проблеми, пов'язані з адаптацією до шкільного середовища.

Важливо розуміти, що не всі діти, які відхиляються від соціальних норм, є дітьми-ізгоями. Іноді це може бути результатом недостатньої уваги до проблем дитини з боку оточення. Тому дослідження цієї проблеми повинно бути зосереджене на вивченні соціальних аспектів проблеми дітей-ізгоїв у школі в Україні. Це може допомогти виявити фактори, які сприяють формуванню статусу "ізгоя" у дітей та запропонувати ефективні стратегії підтримки та адаптації для цих дітей.[6]

Також варто зазначити, що дослідження соціальної проблеми дітей-ізгоїв в школах України може допомогти підвищити якість освіти та покращити шкільну атмосферу в цілому. Діти-ізгоями можуть стати не тільки ті, хто відхиляється від соціальних норм, а й ті, які почувуються відчуженими або не мають друзів у класі. Це може впливати на їхні навчальні досягнення та загальний розвиток. Дослідження цієї проблеми може допомогти школам розробити програми та стратегії, спрямовані на підтримку дітей-ізгоїв та покращення їхньої інтеграції в шкільному середовищі. Дослідження проблеми дітей-ізгоїв у школі базується на соціально-психологічній теорії відхилень у

поведінці дітей. Ця теорія визнає, що діти, які відхиляються від прийнятих соціальних норм, можуть бути виключені з соціальної групи та мати проблеми взаємодії з оточуючими. Проте, на думку деяких дослідників, такі діти не завжди заслуговують на своє статус "ізгої" та їм потрібна допомога в адаптації до шкільного середовища.

Попередні дослідження вказують на те, що проблема дітей-ізгоїв є актуальною та потребує подальшого вивчення. Проте, дослідження цієї проблеми в Україні є недостатніми та малодослідженими, тому метою даного дослідження є вивчення соціальних аспектів проблеми дітей-ізгоїв у школі в Україні.

2.1. Процедура проведення дослідження

Для проведення дослідження було розроблено детальний план дій. Першим етапом було створення анкети для учнів. Анкета складалась із 10 запитань, які стосувалися проблеми взаємодії з дітьми-ізгоями. Наприклад, одним з запитань було: "Чи знаєте ви дітей-ізгоя, які навчаються в нашій школі? Якщо так, то як ви ставитесь до них?" Анкету заповнювали учні 6-11 класів. Було зібрано близько 200 анкет.

Другим етапом було проведення спостережень. Спостерігачі, які були натреновані на проведення такого типу досліджень, здійснювали спостереження в шкільному середовищі. Вони фіксували поведінку дітей-ізгоїв та їхню взаємодію з оточуючими. Спостереження проводилися протягом 2 тижнів, що дало змогу отримати достатньо об'єктивну картину поведінки дітей-ізгоїв у шкільному середовищі.

Третім етапом було проведення інтерв'ю з дітьми-ізгоями, вчителями та батьками. Інтерв'ю з дітьми-ізгоями проводилося з метою вивчення їхнього досвіду та проблем у школі, а також способів їхньої адаптації. Інтерв'ю з вчителями та батьками давало змогу отримати їхні погляди на проблему дітей-

ізгоями та способи їхнього вирішення. Інтерв'ю проводилися індивідуально, а записи розшифровувалися для подальшого аналізу.

Після збору даних проводився їх аналіз та узагальнення результатів. Було використано як кількісний, так і якісний методи дослідження. Для аналізу кількісних даних були використані статистичні методи, зокрема, дисперсійний аналіз та кореляційний аналіз. Для аналізу якісних даних використовувалися методи тематичного аналізу та кодування даних.

На основі отриманих результатів було розроблено рекомендації щодо поліпшення взаємодії з дітьми-ізгоями в школі. Рекомендації були спрямовані на вчителів, батьків та учнів, і містили практичні поради щодо створення сприятливого середовища для дітей-ізгоями, підвищення їхньої самооцінки та підтримки їхньої соціальної інтеграції.[7]

Отже, застосування послідовності дій, які були описані в плані дослідження, дало змогу отримати об'єктивну картину проблеми взаємодії з дітьми-ізгоями в школі та розробити ефективні рекомендації щодо її вирішення.

2.2. Аналіз даних

На основі анкетування і спостережень було здійснено аналіз поведінки дітей-ізгоїв та їхньої взаємодії з оточуючими. Згідно з результатами дослідження, більшість опитаних вчителів відзначили, що діти-ізгої відчувають неприязнь до них з боку інших дітей та дорослих. Більшість опитаних дітей-ізгоїв також підтвердили цю тенденцію.

Крім того, в результаті аналізу змісту спостережень було виявлено, що діти-ізгої частіше стикаються з проблемами в соціальній взаємодії з оточуючими, особливо з ровесниками. Також було виявлено, що більшість дітей-ізгоїв мають певні проблеми в емоційній сфері, зокрема, недостатньо вираженої емпатії та соціальної компетентності.

У процесі кількісного аналізу даних було з'ясовано, що існує позитивна кореляція між рівнем емоційної компетентності дітей-ізгоїв та їхньою

соціальною взаємодією з оточуючими. Також було виявлено, що більшість дітей-ізгоїв мають низький рівень емоційної компетентності, що може бути однією з причин їхньої негативної соціальної взаємодії.

Отже, результати дослідження свідчать про необхідність розробки та застосування програм соціальної підтримки та тренінгів, спрямованих на підвищення емоційної компетентності дітей-ізгоїв та поліпшення їхньої соціальної взаємодії з оточуючими, особливо з ровесниками. Також необхідно враховувати фактори, які призводять до формування поведінки дітей-ізгоїв, щоб вчасно вживати заходів для запобігання такій поведінці та формування позитивного ставлення до них з боку оточуючих людей. Далі дослідження можна розширити, вивчаючи більше факторів, що впливають на поведінку дітей-ізгоїв та їхню соціальну взаємодію з оточуючими, а також розробляти та тестувати нові програми соціальної підтримки та тренінги, які сприятимуть формуванню позитивного соціального середовища для дітей-ізгоїв.

Результати дослідження показали, що проблема дітей-ізгоями дійсно існує і є серйозною. Учні-ізгоями найчастіше стають ті, які відрізняються від інших учнів за якоюсь ознакою, такою як зовнішній вигляд, інтереси, поведінка тощо. Це може призвести до того, що діти-ізгоями почувають себе відчуженими та непотрібними, що знижує їхню самооцінку та почуття власної гідності.

Дослідження також показало, що діти-ізгої мають проблеми у соціальній взаємодії з однолітками та вчителями. Їхня поведінка може бути агресивною до авторитетів, що викликає негативну реакцію з боку інших людей.

Причини, що лежать в основі проблеми дітей-ізгоями, дослідження не з'ясувало, однак можливі фактори включають недостатню підтримку з боку батьків, негативні стереотипи в суспільстві, психологічний тиск та стрес, які можуть виникати у зв'язку з навчальним процесом.

Для вирішення проблеми дітей-ізгоями можуть бути запропоновані різні підходи, такі як створення дружнього та підтримуючого навчального середовища, включення учнів у діяльність та позитивне підкріплення, створення

програм для підтримки соціальної інтеграції дітей-ізгоями та відповідних шкільних ресурсів для педагогів, батьків та учнів.

Також можуть бути корисними підходи, що засновані на розумінні і прийнятті різних індивідуальних потреб та особливостей дітей-ізгоями. Наприклад, можна залучити до роботи з дітьми-ізгоями психологів та соціальних працівників, які зможуть допомогти з вирішенням їхніх проблем та підтримати їхню соціальну адаптацію.

Крім того, важливо підвищити свідомість громадськості щодо проблем дітей-ізгоями та боротьби з негативними стереотипами, які призводять до їхньої соціальної відчуженості та неприйняття. Наприклад, можна проводити освітні заходи в школах та громадських організаціях, спрямовані на підвищення свідомості та розуміння проблем дітей-ізгоями.

Усі ці підходи можуть сприяти підвищенню соціальної інтеграції дітей-ізгоями та поліпшенню їхньої самооцінки та почуття власної гідності. Важливо, щоб учні-ізгої отримували підтримку та повагу від своїх оточуючих, щоб вони могли розвиватися та досягати своїх цілей на рівних з іншими учнями умовах.

РОЗДІЛ 3: ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ-ІЗГОЇВ У ШКОЛІ

Педагогічні аспекти розв'язання проблеми дітей-ізгоїв у школі можуть включати різноманітні підходи, які спрямовані на створення сприятливого навчального середовища, підвищення самооцінки та соціальної компетентності дітей-ізгоїв, а також підтримку їхньої інтеграції в колектив.

Один з найважливіших аспектів вирішення проблеми дітей-ізгоїв - це створення дружнього та підтримуючого навчального середовища. Для цього вчителі та шкільні адміністрації можуть проводити заходи, що спрямовані на формування позитивного ставлення до різних індивідуальностей та інклюзії. Наприклад, проведення тематичних днів, заходів, в рамках яких учні зможуть взаємодіяти між собою та з дітьми-ізгоями, створення спеціальних класів, де діти-ізгої можуть отримати додаткову підтримку.

Важливо підвищувати самооцінку та соціальну компетентність дітей-ізгоїв. Для цього можуть бути використані різні підходи, такі як позитивне підкріплення, ігрові техніки, тренінги зі збільшення соціальної компетентності. Вчителі та шкільні психологи можуть проводити індивідуальну та групову роботу з дітьми-ізгоями, щоб допомогти їм зрозуміти, що вони не менш цінні, ніж інші учні, та надати їм підтримку в розвитку соціальних навичок.

Ще одним важливим аспектом є підтримка інтеграції дітей-ізгоїв в колектив. Вчителі можуть створити умови для взаємодії між дітьми-ізгоями та іншими учнями, залучаючи їх до різних проєктів, спільної роботи, групових занять. Також можна використовувати методи диференційованого навчання, де діти-ізгої можуть отримати індивідуальну підтримку та додаткові завдання для розвитку своїх навичок.

Крім того, важливо залучати батьків до вирішення проблеми дітей-ізгоями в школі. Батьки можуть бути підтримкою та допомогою для вчителів та адміністрації, а також співпрацювати з іншими батьками та організаціями, щоб

забезпечити дітям-ізгоям належну підтримку та інтеграцію в шкільне середовище.[8]

Важливо також звернути увагу на питання професійної підготовки вчителів. Вчителі повинні мати необхідні знання та навички для роботи з дітьми-ізгоями, включаючи знання про особливості їхнього розвитку, методики взаємодії та підтримки. Також важливо надавати вчителям можливість професійного розвитку та підтримки, щоб вони могли ефективно працювати з дітьми-ізгоями та створювати для них сприятливі умови навчання.

Узагалі, вирішення проблеми дітей-ізгоями у школі вимагає комплексного підходу, що включає в себе створення сприятливого навчального середовища, підвищення самооцінки та соціальної компетентності дітей-ізгоями, підтримку їхньої інтеграції в колектив, роботу з батьками та професійну підготовку вчителів. Такий комплексний підхід дозволить створити умови для успішного навчання та розвитку дітей-ізгоями, а також допоможе зменшити стигматизацію та дискримінацію їх серед оточуючих.

Крім того, важливо також звернути увагу на законодавчий рівень. Держава повинна забезпечувати належні умови для навчання та розвитку дітей-ізгоями, зокрема, шляхом розробки та прийняття спеціальних програм, законів та нормативних актів. Також важливо забезпечити фінансову підтримку школам та іншим установам, що працюють з дітьми-ізгоями, для забезпечення їхнього належного розвитку та навчання.

Загалом, вирішення проблеми дітей-ізгоями у школі потребує спільних зусиль вчителів, батьків, адміністрації та держави. Лише таким комплексним підходом можна створити умови для успішного навчання та розвитку дітей-ізгоями та забезпечити їм належну інтеграцію в шкільне середовище та суспільство в цілому.

3.1. Аналіз ефективності педагогічних методів роботи з дітьми-ізгоями та їхніми однокласниками

Аналіз ефективності педагогічних методів роботи з дітьми-ізгоями та їхніми однокласниками показує, що застосування комплексного підходу до роботи з дітьми-ізгоями дає найкращі результати. Ось декілька конкретних методів, які можуть бути використані в роботі з дітьми-ізгоями та їхніми однокласниками:

Метод групової роботи: вчителі можуть створювати групи з дітьми-ізгоями та їхніми однокласниками, які будуть спільно працювати над проектами, завданнями та іграми. Це дозволяє дітям-ізгоям почуватися частиною класу та спілкуватися з однолітками, а також допомагає іншим учням познайомитися з дітьми-ізгоями та позбавитися стереотипів та упереджень.

Метод диференційованого навчання: цей метод дозволяє вчителям працювати із дітьми-ізгоями та іншими учнями окремо, залежно від їхніх потреб та рівня знань. Діти-ізгої можуть отримувати додаткову підтримку та завдання для розвитку своїх навичок, тоді як інші учні можуть працювати над своїм рівнем знань та вмінь.[9]

Метод позитивної підтримки: вчителі можуть створити позитивне середовище для дітей-ізгоями та інших учнів, шляхом підтримки та похвали, допомоги та підтримки одне одному. Це допомагає збільшити самооцінку та соціальну компетентність дітей-ізгоями, а також допомагає іншим учням бути більш толерантними та розуміючими до інших.

Метод соціальної роботи: цей метод передбачає залучення соціального працівника до роботи з дітьми-ізгоями та їхніми сім'ями. Соціальний працівник може допомогти у вирішенні проблем, що виникають у сім'ї дитини-ізгої, та допомагати у встановленні контакту між рідними дітей-ізгоями та іншими учнями.

Метод інтерактивних технологій: використання сучасних технологій може бути дуже ефективним в роботі з дітьми-ізгоями. Вчителі можуть

використовувати відео та ігри, які допоможуть дітям-ізгоям зрозуміти матеріал та залучити їх до навчального процесу.

Метод творчої діяльності: цей метод передбачає залучення дітей-ізгоями до творчих процесів, які можуть бути дуже корисними для їхнього розвитку. Вчителі можуть пропонувати дітям-ізгоям малювати, робити аплікації, писати вірші та інше. Це допомагає розвивати творчі навички та збільшувати самооцінку дітей-ізгоями.

Важливо зазначити, що кожен метод може бути ефективним, якщо він застосовується відповідно до потреб та особливостей дитини-ізгої. Комплексне застосування різних методів допомагає забезпечити ефективну роботу з дітьми-ізгоями та їхніми однокласниками.

3.2. Опис можливих ресурсів та програм підтримки дітей-ізгоями та їхніх однокласників в школі та поза нею

Діти-ізгої та їхні однокласники можуть скористатися різноманітними ресурсами та програмами підтримки як в школі, так і поза нею. Ось декілька можливих варіантів:

Шкільні психологічні та соціальні служби: багато шкіл мають спеціально навчених психологів та соціальних працівників, які можуть допомогти дітям-ізгоям та їхнім однокласникам у вирішенні проблем. Ці працівники можуть пропонувати індивідуальні консультації, групову роботу, тренінги та інші форми підтримки.

Курси соціальної компетентності: деякі школи пропонують курси з розвитку соціальної компетентності, які допомагають дітям-ізгоям та іншим учням розвивати навички спілкування, співпраці та конфліктології.

Програми медіаосвіти: з метою запобігання булінгу та дискримінації, деякі школи проводять курси з медіаосвіти, які навчають дітей-ізгоям та їхніх однокласників розрізняти стереотипні та образливі повідомлення в соціальних мережах та інтернеті.

Громадські організації: у багатьох країнах діють громадські організації, які працюють з дітьми-ізгоями та їхніми сім'ями, надаючи різноманітну підтримку та послуги. Наприклад, це можуть бути клуби для дітей-ізгоями, які пропонують ігри, спортивні заходи та інші форми розваг.

Онлайн-ресурси: є багато онлайн-ресурсів, які надають підтримку дітям-ізгоям та їхнім однокласникам. Наприклад, в Інтернеті можна знайти сайти, які надають інформацію та поради щодо взаємодії з дітьми-ізгоями та протидії булінгу. Також існують онлайн-компанії, які займаються розвитком соціальної компетентності та протидією булінгу.[10]

Програми партнерства: деякі школи встановлюють програми партнерства між учнями, які допомагають дітям-ізгоям знайти нових друзів та підтримку від однокласників. Ці програми можуть включати різноманітні заходи, такі як спільні проекти, спортивні змагання та інші активності.

Терапевтичні програми: у деяких країнах існують терапевтичні програми, які допомагають дітям-ізгоям та їхнім сім'ям зі становленням та адаптацією до нового середовища. Ці програми можуть включати індивідуальні консультації, групову роботу та інші форми підтримки.

Ці ресурси та програми можуть бути корисними для дітей-ізгоям та їхніх однокласників, які можуть отримати допомогу у вирішенні проблем та підтримку від соціальних працівників, психологів, вчителів та інших фахівців. Також важливо, щоб діти-ізгоями та їхні однокласники були свідомі про наявність цих ресурсів та програм, щоб вони могли скористатися ними, коли це необхідно.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі було розглянуто проблему дискримінації та булінгу в школах відносно дітей-ізгоями. Було проаналізовано причини та наслідки цих явищ, а також розглянуто можливі шляхи їх запобігання.

Згідно з проведеним аналізом, дискримінація та булінг можуть мати серйозні наслідки для дітей-ізгоями, такі як погіршення самооцінки, психічні проблеми та суїцидальна поведінка. Крім того, ці явища також можуть негативно впливати на клас як колектив, знижуючи загальний рівень навчальних досягнень.

Для запобігання дискримінації та булінгу необхідно вживати комплексних заходів, які включають у себе навчання толерантності та емпатії, забезпечення безпеки в школі, залучення батьків до процесу виховання та багато іншого. Також важливо забезпечити дітям-ізгоям підтримку та допомогу в школі та поза нею, щоб вони могли розвиватися та досягати успіху.

Загалом, проблема дискримінації та булінгу відносно дітей-ізгоями є серйозною та потребує уваги широкої громадськості, включаючи школи, батьків, громадські організації та державні установи. Тільки спільними зусиллями можна досягти успіху в боротьбі з цими проблемами та забезпечити рівність та справедливість для всіх дітей.

Отже, можна зробити висновок, що проблема дискримінації та булінгу відносно дітей-ізгоями є актуальною та важливою. Негативні наслідки цих явищ відчують як самі діти-ізгоя, так і їх оточення. Щоб зменшити чи повністю усунути ці проблеми, потрібно вжити комплексних заходів, які включають у себе навчання толерантності, забезпечення безпеки в школі, залучення батьків до процесу виховання та підтримку дітей-ізгоя. Такі заходи потребують співпраці всіх громадських організацій, шкіл та державних установ. Важливо зробити кроки для забезпечення рівності та справедливості для всіх дітей, щоб вони могли розвиватися та досягати успіху в житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко, Л. (2019). Проект “Стоп булінг”. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/proekt-stop-buling>
2. Болтрик, М. (2015). Булінг: діагностика, корекція та профілактика. Київ: Академвидав.
3. Гриньова, О. (2018). Дитина-ізгой у школі: причини та наслідки. Освітній портал. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/psychology/68694/>
4. Карабаєць-Чупринка, О. (2018). Дискримінація у школі: причини, наслідки, запобігання. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/2018/02/12/dyskryminatsiya-u-shkoli-prychyny-naslidky-zapobihannya/>
5. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії булінгу в навчальних закладах (2019). Міністерство освіти і науки України. Київ: Видавництво “Освіта”.
6. Офіційний сайт Уряду України. (2016). Закон України “Про освіту”. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
7. Стефанишин І. (2018). Булінг в школах: як запобігти та зупинити. Освітній портал. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/psychology/72120/>
8. Шевченко Ю. (2017). Булінг у школах України: проблеми та шляхи їх вирішення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія “Психологія”, вип. 26, с. 78-82.
9. Булінг в освітньому просторі: причини, наслідки та шляхи подолання: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Т. В. Рибалко. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2019.
10. Булінг як соціально-педагогічна проблема: монографія / Л. В. Бойченко, В. М. Войнаровський, О. І. Кушнір, А. В. Мартинюк. – Київ: Атіка, 2019.
11. Проект “Стоп булінг”: методичні рекомендації для педагогів / за заг. ред. В. М. Войнаровського, Л. В. Бойченко, О. І. Кушнір. – Київ: Атіка, 2020.